

Невід'ємною частиною СУС став Союз українок Канади, заснований у 1928 році. Очоловували союз у різні періоди до Другої світової війни О. Свистун, С. Стечишина, Д. Янда, М. Ткачук, А. Рурик. В ідеологічній платформі СУК орієнтувався на виховання молодого покоління в проукраїнському дусі, роботу в рідних школах, матеріальну підтримку народних установ, ведення сторінки в «Українському голосі», підтримання зв'язків з тотожними міжнародними й українськими організаціями. Як зазначалось, СУК звернув свою увагу на місце молоді у громадському житті діаспори Канади. У 1927 році він виніс рішення про організацію товариств молоді під проводом жіночих організацій. Було складено статут і програму майбутніх товариств. Коли мережа організацій молоді стала поширюватись, у 1931 році провід над молоддю перебрав Союз українців самостійників, який тоді ж допоміг оформити Союз української молоді Канади (СУМК). Його провідником став Г. Тижук, а з 1937 року – І. Данильчук. Поряд діяли «надзірні ради», які складались зі старших і більш досвідчених громадських активістів, що направляли юнацтво у правильне русло [5, с. 85–86, 92–93].

Отже, з ініціативи СУС і СУК було створено Союз української молоді Канади. Його головним статутним завданням стало гасло: «Виховувати нашу молодь на свідомих, корисних членів своєї церкви і народу та на добрих горожан Канади». У 1930-х роках за зразком організацій «Січ» і «Пласт» члени СУМК були розбиті на сотні. Вони організували танцювальні гуртки, змагання молоді, влаштовували спортивні дні, хорові й театральні виступи [13, с. 37–38]. СУМК також мав свою окрему сторінку в «Українському голосі».

Завершенням організаційного оформлення українського ліберального руху в Канаді у міжвоєнний період стало створення Союзу українців самостійників, який поєднав у собі ряд близьких об'єднань, таких, як Товариство українських самостійників, Союз українок Канади, Союз української молоді Канади та Союз Народних Домів. У сфері політики прикладом для СУС був демократичний лад у Європі. Союз орієнтувався на ліберальну партію Канади, підтримував представництво Української народної республіки в екзилі. У питанні віросповідання був прихильником Української греко-православної церкви в Канаді. Союз українців самостійників вбачав найвищу мету українського народу у здобутті незалежності України й висловлювався проти федерації з її безпосередніми сусідами, засуджував діяльність більшовиків на території України й польську політику «паціфікації». Цілями й напрямками діяльності ліберально-демократичних організацій були: допомога співвітчизникам в Україні у

боротьбі за її самостійність; поширення української ідеї в Канаді; боротьба з проявами тоталітаризму в громадських організаціях діаспори. Також вони ставили перед собою завдання зберігати й розвивати українську культуру, мову, традиції, національну ідентичність, сприяти ефективній соціалізації українців і налагоджувати для них механізми самоорганізації в діаспорі. СУС прагнув залучити до кола своїх прихильників все більше число українців у Канаді та об'єднати під своїм началом усі проукраїнські сили.

1. *Боровик М.* Українсько-канадська преса та її значення для української меншини в Канаді / М. Боровик. – Мюнхен: Український вільний університет, 1977. – 341 с. 2. *Гавриш В.* Моя Канада і я: спогади й розповіді про українських піонерів у Канаді / В. Гавриш. – Едмонтон: видано коштом автора, 1974. – 349 с. 3. *Герус О. В.* Консолідація української суспільності в Канаді / О. В. Герус // Життєвий досвід українців у Канаді: рефлексії / ред. кол. О. В. Герус, І. Герус-Тарновецька, С. Ярмусь. – Вінніпег: Українська вільна академія наук, 1994. – С. 115–152. 4. *Лазарович П. І.* Союз українців самостійників і українська визвольна боротьба / П. І. Лазарович. – Вінніпег: накладом Союзу українців самостійників, 1951. – 32 с. 5. *Марунчак М. Г.* Історія українців Канади: у 2-х т. / М. Г. Марунчак. – Вінніпег: накладом Української вільної академії наук в Канаді, 1991. – Т. 2. – 512 с. 6. *Патарак І.* Релігійний вплив на формування громадських організацій українців у Канаді до другої світової війни / І. Патарак // Матеріали Першої міжнародної конференції з канадознавства, (Чернівці, 26–28 лютого 2010 року). – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2011. – С. 222–226. 7. *Свистун В.* Наша ідеологія / В. Свистун // Союз українців самостійників: принципи і програма. – Вінніпег: видано заходом головної езекутиви Союзу українців самостійників в Канаді, 1928. – С. 6–11. 8. *Сікевич В.* Сторінки із записної книжки / В. Сікевич. – Едмонтон: накладом автора, 1951. – 75 с. 9. Союз українців самостійників: принципи і програма. – Вінніпег: видано заходом головної езекутиви Союзу українців самостійників в Канаді, 1928. – 43 с. 10. *Стечишин М.* Союз українців самостійників і об'єднання українського народу / М. Стечишин. – Вінніпег: видання Союзу українців самостійників, 1933. – 37 с. 11. *Стечишин Ю.* Між українцями в Канаді / Ю. Стечишин. – Саскатун: видання Союзу українців самостійників, 1953. – 48 с. 12. *Терлиця М.* Правнуки погані: українські націоналісти в Канаді / М. Терлиця. – Київ: Радянський письменник, 1960. – 306 с. 13. *Фігус-Ралько А. А.* Українська Канада / А. А. Фігус-Ралько. – Київ; Вінніпег: Наша культура, 2001. – 142 с. 14. *Burianyuk W. S. U. S. – its meaning and significance / W. Burianyuk.* – Toronto: published by Ukrainian Self-reliance league of Canada, 1967. – 40 pp. 15. *Woycenko O.* Community organizations / O. Woycenko // A heritage in transition: essays in the history of Ukrainians in Canada / Ed. by M. Lupul. – Toronto: published by McClelland and Stewart, Ltd., 1982. – P. 173–194.

УДК 811.161.2:82

Дар'я Лаврик

Код української ідентичності в номінаціях міфічних образів

У статті розглянуто особливості вияву коду національної ідентичності та його складової – материнського коду в номінаціях віртуальних міфічних образів у поетичних і прозових творах дитячих українських письменників, а також їхній вплив на формування мовної особистості дитини.

Ключові слова: національна ідентичність, міфічні образи, українські письменники, мовна особистість дитини.

This article describes peculiarities of the code of Ukrainian national identity and the mother's code as its part in the nominations of virtual mythical images in poetic and prosaic works for children of Ukrainian writers as well as their influence on the formation of language identity of a child and its language personality.

Keywords: National Identity, Mythical Image, Ukrainian Writers, Language Personality of a Child.

Прагнення до самоідентифікації, самовизначення є характерною ознакою розвитку особистості й нації в цілому. Основним виявом національної ідентичності є мова. У ній відтворено досвід народу у вигляді етнотипу-символів, зворотів, етикетних форм, що розкривають специфіку мовної картини світу українців.

Перш за все, ми звертаємо увагу на виховання дитини та засвоєння нею «материнського коду» мовними засобами казки, зокрема відображення його в номінаціях міфічних образів, що є *актуальним* й найменш дослідженим на сьогоднішній день.

Із прадавніх часів казка має величезне значення для духовного розвитку дитини, формування її як особистості, адже саме в казці у мовних знаках закодована етнокультурна, ментальна інформація, закладено «материнський код» та код української ідентичності, який передається із покоління в покоління. Ми ставимо за *мету* виявити номінації віртуальних міфічних образів, за допомогою яких код української ідентичності, зокрема «материнський код», реалізується в текстах саме дитячих поетичних та прозових творів. Для реалізації цієї мети необхідне розв'язання таких *завдань*: 1) виявити й дослідити номінації міфічних персонажів у казковому дискурсі; 2) порівняти творчу манеру письменників різних поколінь і з'ясувати специфіку зображення номінацій міфічних образів у текстах дитячої літератури, а також проаналізувати особливості вияву в них «материнського коду».

У літературних творах українських письменників та поетів спостерігаємо запозичення номінацій міфічних образів із народнопоетичної скарбниці. Досить часто вони осучаснюються й отримують нові значення відтінки у тканині художнього твору.

Для прикладу розглянемо повість-казку «Фроська – кімнатна фея» Ганни Коршунової, де яскравий онімний простір складають номінації міфічних істот. Головні герої домовики та феї наділені рисами українців. Таким чином, відбувається «підключення» до національного коду, який розкривається не лише в іменах персонажів, а й навіть елементах одягу, речах побуту, світі рослин і тварин, що їх оточує. Письмениця надає своїм казковим героям декілька варіантів імен, одне з яких українське, інше ж – осучаснений варіант, намагаючись у такий спосіб показати тяжіння до мовної моди.

На думку польського мовознавця Ж. Осуга, правомірність поширення моди і на мову можна виявити на основі логічного зв'язку: оскільки людська поведінка підлягає моді, то й мова... також підлягає моді [1, с. 21]. Так, героїня казкової повісті, маленька фея має людське ім'я, яке не лише максимально розкриває риси її характеру, а й свідчить про належність до української нації, поряд з яким авторка подає європейський варіант, що також несе змістове навантаження: «Так от, нашу фею звали *Фрося*. Ні-ні, у неї, звичайно ж, було довге й красиве ім'я, як у всіх фей... Маленьку *Фросю* назвали *Евеліна-Ізабелла-Санта-Моніка-Франческа*» [6, с. 3]. Онім *Евеліна-Ізабелла-Санта-Моніка-Франческа* утворено способом словоскладання, а саме іменників іншомовного походження. Мама, називаючи так донечку, прагне зробити її модною. Тяжіння до мовної моди простежується і в імені самої Фросьчиної мами:

«– Ой, пані *Маргарито-Франсуазо*... Е-е... – мама Хохи ніяк не могла пригадати всі дванадцять імен зомлілої феї» [6, с. 49].

Лексема *Фрося* має давнє походження. Так, звернемося до словника «Власних імен» Скрипник Л. Г., Дзянківської Н. П., який подає таке тлумачення антропоніма: Єфроси-

нія, Фросина (Пріська) жін. до Єфросин (гр. *eu* – добре і *phrazo* – говорю буквально: красномовний) [9, с. 45]. Лише прабабуся (Найстарша мати) знала отой прадавній код, код української ідентичності, який закладено в імені Фрося, тому саме вона передає його меншим, залучаючи молоде покоління до народних традицій: «А-а-а, *Єфросинія!* Яке гарне ім'я, – сплеснула руками прабабуся.» [6, с. 39].

Цікавим є те, що авторка вживає іменник *Фрося* не лише в прямому значенні, але показує як антропонімічний компонент входить до складу фразеологізму: «Вона... була трошки незграбна й трошки забудькувата... Тому мама, черговий раз застукавши її за якоюсь шкодою, говорила: «*От! От же ж... як Фроська!*» ...маленьку фею всі й стали називати просто *Фроською*» [6, с. 4]. У семантичній структурі фразеологічної одиниці «*от же ж... як Фроська*» компонент-антропонім експлікує яскраву характерологічну сему неохайності. Відтак, мати-фея, називаючи так донечку, вкладає в лексему прадавній код, навіть не замислюючись над цим. Материнське слово отримує в контексті особливої конотації, набуваючи відтінку емпатії.

Ще один герой – домовик на прізвисько *Дідун* живе серед села у своїй хатині:

– «*Дідун... був коренастий, невисокий, з розтріпанним волоссям і довгою бородою, ...так само покритий пилом, як і його речі. Домовик я. Найстарший у цьому селі, ось! А це – моя хата.*» [6, с. 67–68].

Лексема *Дідун* має давню семантику й зберігає в собі традиції українського народу, його вірування. Професор Є. Онацький зауважує: «Немає сумніву, що коли в дохристиянські часи у нашому народі був сильний культ предків, найбільш пошанований серед них називався Дідон; він був родинним богом. З християнством, коли всі поганські боги перетворилися на демонів, цієї долі не уникнув і родинний бог, що з Діда перемінився в дідька, або в Домовика» [4, с. 122]. Ганна Коршунова не випадково надала цьому герою саме таке прізвисько *Дідун*, що утворилося додаванням до основи іменника суфікса згрубілості *-ун-*, адже це найстарший із домовиків.

Однорідні епітети «*коренастий*», «*невисокий*» поєднуються у контексті із синтаксею «*покритий пилом*» створюють в уяві реципієнта невеличкого сумного, самотнього дідуся. Він такий же старий, як і його «*хата*», беззахисний, закритий від усього світу, але не злий, хоч і первинно має у свої семі відтінки негативного: «У нас малечу, яка іграшки прибирати не хоче, *Дідун*ом лякають. Забере, кажуть, *Дідун*, і будеш до старості пилюку витирати з його *колекції*» [6, с. 122]. У мовленні маленької феї іменник «*Дідун*» набуває позитивної конотації з відтінком співчуття, цей ефект досягається додаванням до іменникової основи суфіксів *-ун-*, *-чик-*:

«– Слухай, *Дідунчику*, – ласкавим голосом почала вона... – У тебе сьогодні ж День народження, так?» [6, с. 30].

Авторка, завдяки своїм казковим героям, вивує у маленького читача любов до національних традицій, звичаїв, культури рідного народу. На думку філософа С. Б. Кримського «культура існує тільки в національному вигляді, бо нація є специфічним портретом людства... і водночас історичною особистістю (бо має індивідуальні риси, як і особа) [7, с. 58]. Саме тому так важливо, щоб дитина прилучалася до рідного слова, у якому закладено «материнський код», ще змалку, коли вона починає пізнавати світ. Ми робимо спробу дослідити, як письменниця, використовуючи засоби художньої

мови, створює уявну дійсність, заселяючи її персонажами-українцями.

Яскравим прикладом є бабуся домовика Хохи, яка є взірцем народних звичаїв та традицій: «Із дверей ошатної двоверхової *хатинки*, яка заховалася в тіні *калинового куцця*, вискочив Хоха... За ним вийшла господиня у *вишиванці* й висипала малеча...» [6, с. 47]. Наша увага спочатку зосереджується на етнотопімі-символі «*хатинка*», яка є сакральним локусом для українців, але якщо в старого Дідуна вона асоційована із чимось старим і забутим, то в бабусі вона інтенсифікує значення материнської любові, ніжності й тепла. Такий ефект досягається завдяки вживанню іменника «хатинка», утвореного додаванням суфікса на позначення одиницності з відтінком зменшеності (-*инк-*), а також етнотопімі «*калиновий куць*». Таке поєднання символів на синтагматичному рівні є досить доречним, адже калина символізує материнство, а куць – то сама мати, тому «хатинка» й «куць калини» подвоюють позитивну семантику.

Етнографічний елемент одягу «*вишиванка*», у якому з'являється бабуся-домовик (Старша Мати), свідчить про те, що навіть казковий світ у кожного народу особливий, йому притаманні національні риси. Авторка дає бабусі прізвище *Перевернихатенко*, утворене за допомогою суфікса -*енко-*, який є найпродуктивнішим серед формантів українських прізвищ.

Письменниця іншого покоління І. Жиленко також у своїх поетичних творах для дітей вживає номінації істот надприродного світу. Звернемося до віршів «*Вечір гномів*» та «*Бах-тарарах*» і розглянемо, як у номінаціях віртуальних образів виявляється «материнський код». Авторка не іменує маленьких гномів, але яскраво відтворює світ, у якому вони живуть, їхній зовнішній вигляд і поведінку:

Тишком-нишком, *чали-чали*,
В капелюхах, як *гриби*,
Гноми шастають ногами, –
Чали-чали, – сніг рипить... [5, с. 20].

На асоціативному рівні перед нами постає образ стареньких, маленьких чоловічків, що досягається завдяки створенню акустичного фону. Подвоєння звуконаслідувальних слів як на початку, так і в кінці рядочка посилює ефект неквапної ходи: «*чали-чали*», рипіння снігу. Водночас доповнювальній семантики тексту надає складний прислівник, утворений поєднанням двох слів: «*тишком-нишком*», а також дієслово зі значенням «*тинятися*», що на синтагматичному рівні довершує акустичний малюнок руху казкових героїв. Дитина сприймає їх як справжніх, реальних, вони навіть уміють перевтілюватися, про що донечці розповідає матуся:

Але ти не смійся, доню,
Як побачиш їх з вікна.

.....

І, розсерджені, одразу
Перетворюються на *шишки*. ... [5, с. 21].

І. Жиленко показує, як міфічні персонажі можуть перетворюватися на звичайні предмети, зокрема «*шишки*», це дає можливість простежити взаємозв'язок між людиною та природою, вірою в надприродні сили, «оживлення» реалій навколишнього світу. Природним є те, що найперші знання дитина отримує саме від матері і саме рідною мовою, передаючи із покоління в покоління «материнський код», що закладається на підсвідомому рівні.

Цікавим є те, що авторка досить часто вживає іменник «*гноми*» у своїй поезії, причому вони відрізняються своїми

рисами характеру. Якщо у вірші «*Вечір гномів*» вони – старенькі, сумні, повільні дідусі, то у творі «*Гном у буфеті*» перед нами з'являються такі собі веселуни. І. Жиленко створює атмосферу затишку із відтінком материнської, батьківської любові:

Ти знаєш, у нашому домі,
в *старому буфеті*, давно
Живе мій добрий знайомий –
Старенький буфетний *гном*.

....

Він любить *какао* п'ять,
смоктати м'ятні *гостинці*.
Так довго і солодко спить
в старій музикальній скриньці [5, с. 26].

І. Жиленко намагається наділити маленького гнома рисами дітей, тому в уяві реципієнта казковий герой стає близьким маленькому читачеві. Іменники «*какао*», «*гостинці*» надають контексту теплоти, любові, адже найприємнішим є сполин дитинства. Гном, як представник потойбічних добрих сил, є своєрідним охоронцем, захисником домашнього затишку й дитинства, тому не випадково авторка вживає прийом нанизування якісних прикметників: *старому (буфеті), старенький (гном), у старій (музикальній скриньці)*.

Одночасно із уже існуючими номінаціями, авторка створює нові, які легко мотивувати, зокрема в поезії «*Бах-тарарах*»:

Є на світі чоловік *Бах-Тарарах*.
Він ховається завжди по кутках.
Він за шторою сидить і мовчить.
Він за шафою сопе уночі [5, с. 26].

Онім «*Бах-тарарах*» має прозору семантику, утворений поєднанням двох звуконаслідувальних слів, що сприяє створенню акустичного образу, який у контексті поглиблюється емоційними вигуками: «*ах*», які повторюються декілька разів:

– То ж не я. То лихий *Бах-Тарарах*!
...Вбігла мама, заакала: – *Ах!* –
– *Ах-ах-ах!* Мій фамільний сервіз! [5, с. 26].

Ономатопетичні утворення, є могутнім джерелом для художньої передачі звукових вражень шелестів, криків, гуків, дзвонів, ударів, капання, плескоту, дзенькоту, свисту, щебету, тупоту, тріску і т. д. – цілої «скарбівні людських досвідів, спостережень, поглядів і чуття» [4, с. 121]. І саме цей досвід передає мати за допомогою різних художніх засобів, спілкуючись із дитиною, таким чином, відбувається дешифрування мовного, «материнського коду».

«*Оживлення*» персонажів відбувається в материнському, жіночому слові, усі герої діють як живі. У вірші І. Жиленко *Бах-Тарарах* робить шкodu й дуже швидко, авторка для посилення ефекту прискорення подій використовує прийом нанизування єднальних сполучників (*i, i*), у поєднанні з однорідними присудками «*розбив, утік*»:

Чашку вихопив з рук *Бах-Тарарах*.
І розбив, і утік *Бах-Тарарах* [5, с. 26].

Досить цікаву номінацію використовує І. Драч у дитячій поезії «*Бухи, бухи, бухикали*»:

Бухи, бухи, бухикали!
Чи вас у дім не кликали?!
До ночі ви каталися,
Бурульок об'їдалися.

Тепер – *бухи, бухикали!*
Заховаю *ковзани* –
До весни!
Де вони?! [3, с. 58].

Поет у невеличкому вірші знайомить дітей із ознаками зими, використовуючи іменники («бурульки», «ковзани»), водночас, заселяє казковий простір дивними персонажами («Бухи»), які виконують дидактичну мету – збереження здоров'я взимку. І. Драч використовує прийом – персонафікацію, що дає змогу створити світ близьким маленькому читачу. Дієслово «бухикали» із семантикою «сильно кашляти» створює акустичний фон, який посилюється онімом «бухи», а також накопиченням приголосного -х- (*бухи, бухи, бухикали, заховаю*). Персонажі «Бухи» у контексті мають іронічне забарвлення з відтінком емпатії, адже викликають у реципієнта співчуття, хоча вони є неслухняними, що наближує їх до дитячого світу. У такому намаганні застерегти, передбачити й виявляється «материнський код», виражений такими мовними засобами, як персонафікація, фоностилістичні прийоми – алітерація.

Сучасна письменниця Л. Мовчун зображує гномиків маленькими, працьовитими, старанними, але в той же час незахищеними від дорослого світу:

Чоловічки в черевичках
Чапчалапають до річки,
Тягнуть човен без вітрила.
Гульк – аж річку крига вкрила [3, с. 58].

Авторка насичує твір звуковими образами, що робить поезію динамічною, зрозумілою дитячій аудиторії. Використання такої стилістичної фігури, як алітерація, дає змогу відтворити повільну ходьбу гномів, накопичення шиплячого -ч- (*чоловічки, черевички, човен*) та сонорних -р-, -л- (*крига, вкрила, вітрила*) сприяє посиленню акустичного малюнку.

Якщо І. Жиленко у своєму вірші «Вечір гномів» вживає звуконаслідувальні слова «чапи-чапи», то Леся Мовчун використовує дієслово «чапчалапають», яке також у своїй семантиці має відтінок нескvapності. Водночас фон спокійної ходьби, осінньої погоди змінюється несподіваною зміною пір року – приходить зима. На синтагматичному рівні віддієслівний вигук «гульк» із значеннєвим відтінком раптовості, несподіваності та іменник «крига» свідчать про прихід холодів. У наступних рядках простежується материнська любов до маленьких персонажів, яких авторка рятує від зимної погоди, із цією метою вона використовує дієслова доконаного виду «заховались», «зав'язались», а також із заперечною часткою «не» – «не замерзнуть». Ласкавості контексту надають лексеми із демінутивними суфіксами -ичк-, -ічк-, -очк- (*чоловічки, невелички, черевички, росточком*):

Не замерзнуть чоловічки,
Бо росточком невелички:
В черевички заховались,
І шнурками зав'язались [3, с. 58].

Відтак, за допомогою різних мовних засобів авторка передає «материнський код» маленьким читачам, знайомить їх із міфічними персонажами, яких наділяє рисами дітей.

У дитячих творах О. Олесья також знаходимо номінації міфічних персонажів, зокрема у вірші «Сон». Вони органічно поєднуються із героями-тваринками, що у дитячій свідомості завжди реальні, живі:

Маленька дівчинка на ліжку
в рожевих снах щасливо спить.
Блакитний промінь впав на ліжку

.....

Біжить вона до лісового,
Щоб на сопілку їй заграє;

.....

Павук почав на кобзу грати,
а вовк за лапу борсука:
«Ану, дідусю, танцювати!
Ану, дідусю, гопака!» [8, с. 26].

Дівчинка, засинаючи, потрапляє у казковий, персонафікований світ, і саме уві сні вона спілкується з міфічними істотами. Лісові мешканці: тварини («борсук», «вовк», «павук») і «лісовик» у даному контексті мають риси українців, про що свідчить вживання лексем на позначення національних музичних інструментів і танків: «кобза», «сопілка», «гопак». Водночас дитячий сон є межею між дорослим світом і світом дитинства, материнського, ніжного, із цією метою О. Олесья насичує вірш колірними епітетами «рожевий (сон)», «блакитний (промінь)». Ці кольори символізують материнське та батьківське, «рожевий» – колір жінок, витонченого, уяви, а «блакитний» – космічного духу, істини, неба. Так в одному контексті відбувається підключення до національного, материнського, батьківського коду.

У колискових піснях також досить часто використовуються номінації міфічних персонажів, що дає змогу показати специфіку дитячого світу. Зокрема, у «Колісковій для синочка» та «Колісанці для донечки» знаходимо такі віртуальні образи як «гномик», «Сон», «Дрімота», які сприймаються дитиною як реальні, адже у свідомості маленького читача номінації реального та ірреального світів не диференціюються:

Коліскова для синочка
Деся за хмаринкою
Гномик живе,
Спатоньки сонечко
На ніч кладе.

....

Спи, мій Чомусику,
Я помолюсь,
Сонечку й дощичку
Низько вклонюсь.

Не випадково, що в колисковій пісні поєднуються такі символи, як *Місяць*, *Сонце* та *Дощ*, які здавна вважалися символами життя та яскравим свідченням віри наших предків у трисутність космогонічних сил. Важливим є те, що *сонце*, *місяць* і *зорі символізували* небесну родину, таким чином оберігали не лише маленьку дитину під час сну, надаючи захист від усього злого, а й зміцнювали сім'ю.

У контексті *тепло*, *світло*, яке дає «сонечко» асоціюється із чоловічим началом, а *вода* («хмаринка», «дощик») – зі світом жіночим. Демінутивні суфікси -ечк-, -инк-, -ик-, за допомогою яких утворені астроніми, сприяють посиленню атмосфери любові, материнського тепла. Материнське та батьківське на синтагматичному рівні набувають сакрального змісту завдяки старослов'янським «молитися». Маленький «гномик» уві сні відкриває дитині ірреальний світ, у якому маля, відпочиваючи, знайомиться з основними категоріями дорослого світу: добра, любові, зла.

Номінації віртуального світу знаходимо також у «Колісанці для донечки»:

Кольорова крапелька на листочок впала,
Вечорова зіронька в небі танцювала,
Молочко та печиво місяць несе....

....

Вітер колісочку буде гойдати,
Сон із Дрімотою прийдуть до хати....

«Сон» та «Дрімота» приходять саме до «хати», яка є сакральним локусом для українців, де зростає дитина. В українській колісковій ці персонажі олюднені, вони охороняють дитину, заспокоюють й присипляють.

Номінації також можуть вживатися як складові частини поширених звертань. Зокрема, у займенниково-іменниковій формі «мій Чомусику», де лексема «Чомусик» знаходиться в постпозиції до присвійного займенника «мій». У такому випадку відбувається зміна смислових відтінків. Логічний наголос падає на першу частину, таким чином, інтенсифікуючи вияв материнської любові.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що у номінаціях віртуального світу передається не лише національний, а й «материнський код», який засвоюється дитиною.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у порівнянні різних культурних кодів, їхню взаємодію та особливості вияву не лише у текстах дитячої літератури, а й творах для дорослих.

УДК 314.74 (477) 061.237

Андрій Литвин

Збереження української ідентичності в Росії початку XXI ст. (погляд із Карелії)

Зростання чисельності українців у різних куточках Радянського Союзу за межами їх материнської землі визначалося різними факторами і принесло українству більше шкоди, ніж користі. Чисельність діаспори зростає за рахунок припливу мігрантів і зменшується асиміляцією. Потрібно мати твердість духа, щоб відстоювати етнічну самобутність українця в сучасній Росії. Відносно кращими є перспективи національного самозбереження в українців обох російських столиць і міськ селянського розселення.

Ключові слова: ідентичність, мігранти діаспора, асиміляція, етнічна самобутність.

The growth in the number of Ukrainians in different areas of the former Soviet Union outside of their native land was determined by various factors and brought the Ukrainians more harm than good. The size of the Diaspora is growing through the influx of migrants and reduced by their assimilation. Man has to be spiritually strong enough to defend the ethnic identity of Ukrainians in modern Russia. In some better situation are the Ukrainians in the both Russian capitals as well as on the rural territories.

Keywords: Identity, Migrants, Diaspora, Assimilation, Ethnic Originality.

Світове українство має ключове значення для утвердження України на міжнародній арені, адже зарубіжне українство може стати цінним соціокультурним, демографічним, інтелектуальним та іміджевим ресурсом сучасної України. Сьогодні українське зарубіжжя перетворилось на вагомий чинник захисту національних інтересів України, реалізації її зовнішньої політики, розвитку економічних, культурних та геополітичних зв'язків України з багатьма країнами світу. Україна приділяє доволі велику увагу своїм співвітчизникам за кордоном. З метою консолідації українства, задоволення національно-культурних, освітніх, мовних та інформаційних потреб українців, які проживають за межами України, збереження їх національно-культурної самобутності та етнічної ідентичності, реалізується Державна політика співпраці із закордонним українством [1; 2].

В нинішніх умовах важливого значення набуває не тільки підтримка та розвиток української діаспори в Росії, але й збереження колективної ідентичності українців, які є громадянами РФ. У збереженні, а тим більше у розвитку етнічної ідентичності українців у Росії проглядаються кількісні й якісні, часові та просторові особливості. Найчастіше звертають увагу на кількісні зміни, які проглядаються, як правило, з показників офіційних статистичних довідників. Щоб оцінити сьогодиншню ситуацію, необхідно кинути ретроспективний погляд на останнє сторіччя. Зростання чисельності українців у різних куточках Радянського Союзу за межами їх материнської землі визначалося різними фак-

1. Албул О. Поняття мовна мода як соціо- й лінгвокультурна категорія / О. Албул // Мова і суспільство, 2010. – Вип. 1. – С. 20–27.
 2. Бока О. В., Барсук Т. В. Актуалізація власних імен у казковому дискурсі / О. В. Бока, Т. В. Барсук // Вісник Сумського державного університету. Серія Філологічні науки, 2008. – № 1. Том I. – С. 9–14.
 3. Вчимося мови та розмови, або Читаємо разом / Укладачі: К. Л. Крутий, Н. В. Маковецька. – 2-е вид., виправ. – Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2007. – 372 с.
 4. Добрусинець Д. Назви спорідненості: етнолінгвістичні студії / Дарія Добрусинець // Теорія і практика викладання української мови як іноземної, 2008. – Вип. 3. – С. 120–130.
 5. Жиленко І. Вуличка мого дитинства. Вірші. / І. Жиленко. – К.: Веселка, 1979. – 32 с.
 6. Коршунова Г. Фроська – кімнатна фея: повість / Г. Коршунова. – Х.: ТОВ «Сінтекс, ЛТД», 2010. – 80 с.
 7. Кримський С. Б. Запити філософських смислів / С. Б. Кримський – К.: ПАРАПАН, 2003. – 240 с.
 8. Олесь О. Все навколо зеленіє: Вірші, поеми, казки: Для мол. та серед. шк. віку / Олександр Олесь / Упорядник передм. Р. П. Радишевський. – К.: Веселка, 1990. – 318 с.
 9. Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Власні імена людей: Словник-довідник / Л. Г. Скрипник, Н. П. Дзятківська / За ред. В. М. Русанівського. – 2-е вид., виправ. і доп. – Київ: Наукова думка, 1996. – 336 с.

торами і принесло українству більше шкоди, ніж користі. Утиски селянства (насильницька колективізація, непосильні податки, аж до «розкуркулення»), військові лиха в поєднанні з демографічним вибухом початку ХХ століття змушували людей масово виїжджати за межі України. Оскільки «залізна завіса» вже опустилася, виїхати в розвинені країни Європи та Нового Світу стало неможливо, і люди змушені були розселятися тільки у кордонах імперії, яка тоді називалася СРСР. У 1920-ті, а особливо в 1930-ті роки набирав оберти маховик масових репресій, і багато тисяч українців не по своїй волі опинилися далеко від батьківщини: на Далекому Сході, в Сибіру і на Європейській Півночі, тобто у «місцях не настільки віддалених». Велика кількість репресованих знайшла вічний притулок у тій холодній землі. Наприклад, сотні українців, у тому числі багато відомих постатей «Українського Відродження», були розстріляні в урочищі Сандармох у Карелії.

Поступово форми і методи національної політики радянського керівництва ставали все більш витонченими. «Ударні комсомольські будівництва», які оголошувалися в малообжитих частинах Росії, вабили людей порівняно високими заробітками, кращими життєвими перспективами. Практика розподілу молодих фахівців, після закінчення ними училищ, технікумів і вищих навчальних закладів, в райони з іншим етнічним складом населення, а також аналогічних перевезень військовослужбовців вела до розпорошення етнічних сил українства. Зростання чисельності українців